Prof. Sakari Melander
7.10.2025

Kirjallinen lisäselvitys eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksen (HE) 61/2025 vp johdosta

1. Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt allekirjoittaneelta jäljempänä tarkemmin käsiteltäviin seikkoihin liittyvää kirjallista lisäselvitystä liittyen HE:ssä 61/2025 vp ehdotettuun sääntelyyn ja mahdollisiin vaihtoehtoisiin sääntelyratkaisuihin

2. Lisäselvitystä pyydetään ensinnäkin siitä, mikä asiantuntijalausunnossani 1.10.2025 esitetyistä vaihtoehtoisista sääntelyratkaisuista olisi toteuttamiskelpoisin, ottaen huomioon, että kysymys olisi valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisesta hallussapidon kriminalisoinnista, ja toiseksi siitä, tulisiko ehdotetun säännöksen tekotapoja täydentää.

3. Esityksessä ehdotettu väkivaltakuvauksen hallussapitoa koskeva rikoslain 17 luvun 17 a § olisi soveltamisalaltaan huomattavan laaja kattaen sekä lapsia, aikuisia ja eläimiä koskevan väkivaltakuvauksen hallussapidon, mikä tekee myös sen suojelutavoitteesta hyvin epämääräisen. Lisäksi ehdotetun säännöksen soveltamisala kattaisi moitittavuudeltaan eriasteisia tekoja, mikä tekisi ehdotetun säännöksen rangaistusasteikon ankaroittamisesta ongelmallista.

4. Jos sen sijaan säännöksestä erotettaisiin moitittavin väkivaltakuvauksen hallussapitoa koskeva käyttäytyminen, joka voisi liittyä ennen muuta raa'an lapseen kohdistuvan väkivaltakuvauksen hallussapitoon, säännöksen suojelukohde olisi selkeä. Tässä suhteessa on otettava huomioon, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on pitänyt lapsen suojaamiseen liittyvää suojaamisintressiä erityisen painavana (PeVL 23/1997 vp, s. 4/I). Tarkoituksenmukaisinta olisi näin nähdäkseni kehittää ehdotettua sääntelyä siihen suuntaan, että sääntely kohdistettaisiin nimenomaan ja yksinomaan raakaa lapseen kohdistuvaa väkivaltaa sisältävän kuvan tai kuvatallenteen hallussapitoon. Muunlaisen väkivaltakuvauksen hallussapidon rangaistavaksi säätämistä voidaan nähdäkseni pitää ongelmallisena.

5. Jos ehdotetun sääntelyn sijaan omaksuttaisiin edellä tarkasteltu sääntelyratkaisu, jossa raakaa lapseen kohdistuvaa väkivaltaa sisältävän kuvan tai kuvatallenteen hallussapito säädettäisiin rangaistavaksi, säännöksen tekotapoja saattaisi olla syytä tarkastella suhteessa rikoslain 20 luvun 21 §:ssä tarkoitetun lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa koskevan säännöksen tekotapoihin. Sanotun säännöksen mukaan rangaistavaa on lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito tai pääsyn hankkiminen tällaiseen kuvaan säännöksen 1 momentin 2 kohdassa tarkemmin säädetyin edellytyksin. Sanotussa säännöksessä pääsyn hankkimista koskeva tekotapa perustuu ns. Lanzaroten sopimukseen sekä direktiiviin 2011/93/EU (HE 282/2010 vp, s. 103/II ja HE 13/2022 vp, s. 20). Pääsyn hankkimisessa rikoslain 20 luvun 21 §:ssä on kysymys tilanteista, joissa henkilö ryhtyy aktiivisiin toimiin lapsipornografiamateriaalin saamiseksi ja jossa materiaali on päätynyt hänen saatavilleen. Käytännössä kysymys on tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisestä niin, että henkilö ei tallenna lapsipornografiamateriaalia (HE 282/2010 vp, s. 103/II). Rangaistavaa ei ole tällaisen materiaalin katsominen vaan nimenomaan pääsyn hankkiminen tällaiseen materiaaliin, esimerkiksi maksu suorittamalla tai muuten asiasta sopimalla (HE 282/2010 vp, s. 103/II ja HE 13/2022 vp, s. 20).

6. Johdonmukaisuussyistä sekä lapsen suojaamiseen liittyvän suojelutavoitteen kannalta saattaisi olla ajateltavissa, että mahdollinen raakaa lapseen kohdistuvaa väkivaltaa sisältävän kuvan tai kuvatallenteen hallussapitoa koskeva rikossäännös kattaisi hallussapidon lisäksi myös pääsyn hankkimisen tällaiseen materiaaliin. Tällöin tekotapa olisi syytä muotoilla samoin kuin rikoslain 20 luvun 21 §:n 1 momentin 2 kohta.

7. Kokonaisuutena arvioiden ehdotettua sääntelyä saattaisi olla syytä muuttaa niin, että rangaistava käyttäytyminen kohdistettaisiin nimenomaan ja yksinomaan raakaa lapseen kohdistuvaa väkivaltaa sisältävän kuvan tai kuvatallenteen hallussapitoon. Tällainen materiaali on saattanut syntyä lasta pahoinpitelemällä ja jopa tavalla, joka on johtanut lapsen kuolemaan (HE, s. 4 ja 11), jolloin rangaistavaksi säätämiseen olisi esitettävissä painavat lapsen suojaamiseen liittyvät perusteet. Muunlaisen väkivaltakuvauksen hallussapidolle ei sen sijaan ole esitettävissä vastaavia perusteita, joten perusteltua olisi, että rangaistussääntely kohdistettaisiin vain edellä mainittuun tekoon. Tällöin ehdotetun säännöksen tekotapoja saattaisi olla syytä muuttaa vastaamaan rikoslain 20 luvun 21 §:ssä tarkoitettuja tekotapoja.

Espoossa 7.10.2025

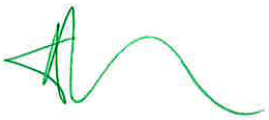

Sakari Melander
professori